2010 YILINDA TÜRKİYE'DE YOKSULLUK VE GELİR DAĞILIMI

Yoksulluğun sonucu olan yoksunluk ve sosyal dışlanma, toplumda yalnızca sonuçlar bakımından, bir başka ifade ile gelir dağılımı bakımından değil, daha önemlisi, yoksullara açık olan ekonomik, toplumsal ve siyasal fırsatlar bakımından da eşitsizliklerin ortaya çıkması ve bu eşitsizliklerin kendi kendini sürdürecek biçimde yaygınlaşmasını da beraberinde getiriyor.

Hazırlayan: Sevil UYGUR
Uzman / TOBB İktisadi Raporlama ve İstatistik Müdür V.

Yoksulluk, insanlık tarihinde sürekli olarak var olan ve çözüm aranan bir sorun olarak karşımıza çıkıyor. Ne var ki, yoksulluğun yalnızca ekonomik bir sorun olmaması, sosyal ve ahlaki boyutları da olan karmaşık bir sorun olarak ortaya çıkması, zaman içerisinde yoksulluğu ortadan kaldırmak ya da en azından azaltmak için girişilen çabaların da değişik biçimler almasına yol açmaktadır. Genel olarak, bu çabaların yoksulluğun tanımlanma ve anlaşılma biçimi konusundaki farklılıklara göre değişik biçimler aldığı söylenebilir. Doğal olarak, yoksulluğun nasıl tanımlanacağı, onunla nasıl mücadele edileceği sorularına verilebilecek yanıtlar, bu konuda hangi politikaların uygulanabileceğini ya da uygulanması gerektiğini de büyük ölçüde belirliyor.

Yoksulluğun sonucu olan yoksunluk ve sosyal dışlanma, toplumda yalnızca sonuçlar bakımından, bir başka ifade ile gelir dağılımı bakımından değil, daha önemlisi, yoksullara açık olan ekonomik, toplumsal ve siyasal fırsatlar bakımından da eşitsizliklerin ortaya çıkması ve bu eşitsizliklerin kendi kendini sürdürecek biçimde yaygınlaşmasını da beraberinde getirmektedir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki gibi piyasaların işleyişinde ortaya çıkan sorunların ve piyasa başarısızlıklarının varlığında, gelir, servet ve güç dağılımındaki eşitsizlikler yatırım

olanaklarını da etkilemektedir. Gelişmekte olan ülkelerde daha çok rastlanan, kredi, sigorta, toprak ve beşerî sermaye alanlarındaki piyasa başarısızlıkları, yoksullara açık olan yatırım fırsatlarının önünü ciddi biçimde tıkamaktadır. Bunun yanında, yüksek düzeylerdeki ekonomik ve politik eşitsizlik sistematik olarak, daha güçlü ve etkili olan kişi, grup ya da kesimlerin lehine işleyen ekonomik kurumlarla sosyal düzenlemelerin ortaya çıkması sonucunu vermektedir. Bu bakımdan, hem kalkınmanın gerçekleştirilmesi, hem de piyasanın işleyişi için bu türden eşitsizliklerin ortadan kaldırılması gereklidir. Ancak, her ne kadar gelir, servet ve güç eşitsizliklerinin varlığının kendi kendini besleyen bir süreç içerisinde yoksulluğun giderek artması sonucunu verdiği doğru ise de, bu tür eşitsizliklerin varlığının da yoksullukla mücadelede başarısız olunduğunda gerçekleştiği unutulmamalıdır. Dolayısıyla her durumda, yoksulluğun giderek kendi kendini yeniden üretmesine yol açacak böylesi bir kısır döngüden çıkçıkabilmek, ancak bu alanlarda düzenlenecek politikalarla mümkün olabilecektir.

DÜNYADA YAŞANAN YOKSULLUK

6 milyarlık dünya nüfusunun 2.8 milyarı (yaklaşık yarısı) günlük 2 dolarlık yoksulluk sınırının altında yaşıyor. Bu nüfusun 1.2 milyarı ise (yaklaşık beşte biri), günlük 1 dolarlık sınırın altında yaşamlarını idame ettirmek zorunda kalıyor. Zengin ülkelerde 100 çocuk içinde 1'den az oranda çocuk beş yaşına ulaşamamaktadır. Yoksul ülkelerde ise, 100 çocuk içinde 5'ten fazla oranda çocuk beş yaşına ulaşamamaktadır. Zengin ülkelerde beş yaş altı çocuk nüfusunun yüzde 5'i yetersiz beslenme ile karşı karşıya, fakir ülkelerde ise bu oran yüzde 50'nin üstündedir.

Küresel bolluk (servet), küresel iletişim ve teknolojik kabiliyetler gibi insani koşullar son yüz yılda tarihin geri kalanına kıyasla karşılaştırılmayacak ölçüde ilerleme göstermesine karşın, yokluk ve/veya yoksulluk olanca şiddetiyle devam etmektedir. Ayrıca bunlara benzer şekilde küresel kazanımların dağılımı eşit olmaktan oldukça uzaktır. En zengin 20 ülkenin ortalama geliri, en fakir 20 ülkenin gelirinin 37 katı ve bu fark son 40 yılda ikiye katlanmış durumdadır. Yoksulluğun çeşitli ülkelerde ulaştığı bu yüksek düzey, Dünya Bankası ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) başta olmak üzere uluslararası kuruluşların yayımladığı toplulaştırılmış verilerin ötesinde, bazıları uluslararası kuruluşların desteğinde olmak üzere, yerel düzeyde yapılmış çalışmaların bulgularından da izlenebilmektedir.

GÖSTERGELERE YANSIYAN YOKSULLUK RAKAMLARI

2011 yılı İnsani Gelişme Raporuna göre hesaplanmış olan İnsani Gelişme Endeksi dünya ülkelerini 4 grupta kategorize ederek ve her gruptan ilk üçteki ülkeler ele alınarak yapılan değerlendirme rakamlarına bakıldığında; çok yüksek insani gelişme endeksine sahip olan ülkelerin genel olarak yüksek bir ortalama okullaşma yılına, uzun bir doğuşta yaşam beklentisine, yüksek kişi başına gayrisafi milli gelire, çok düşük Gini katsayısına (bir ülkede gelirin dağılımının adaletli olup olmadığını ölçmeye yarayan bir katsayı), en zengin yüzde 20'lik gelir grubundaki hanehalklarının toplam gelirden aldığı payın, en düşük yüzde 20'lik gruptaki hane halklarının toplam gelirden aldığı paya oranının son derece düşük olduğu, kadınların iş gücüne katılım oranının yüksek, anne ölüm hızının düşük, beş yaş altı çocuk ölüm hızının düşük, kent nüfus oranının yüksek ve medyan yaşın da oldukça yüksek olduğu bir başka ifade ile yaşlı nüfus yapısına sahip olunduğu görülüyor. Buna karşın diğer üç kategoride seçilmiş olan ülkelerin göstergelerinin ise yukarıda söylenenlerin tersine bir durum sergilediği dikkati çekiyor.

Türkiye için seçilmiş olan bu göstergeler incelendiğinde; ülkemiz 2011 yılında 187

ülke içinde İnsani Gelişme Endeksi yönünden 92'nci sırada yer almakta, doğuşta beklenen yaşam süresi 74 yıl, ortalama okullaşma yılının ülkemizde ilköğretim yılının altında 6,5 yıla sahip olduğu, kişi başına gayrisafi milli gelir rakamının 12.246 ABD doları, Gini katsayısının 39,7 ile adil bir gelir dağılımı olduğunu söylemenin güç olduğu, en yüksek ve en düşük yüzde 20'lik grupların toplam gelirden aldığı pay oranının 8,0 gibi oldukça kritik bir sınırda olduğu, ‰ 23 olan anne ölüm hızının çok yüksek ve insani gelişme endeksine sahip ülkelere göre hayli yüksek, kadınların işgücüne katılım oranının hayli düşük, yine beş yaş altı çocuk ölüm hızının çok yüksek insani gelişme endeksine sahip ülkelere göre hayli yüksek, 28,3 medyan yaş ile de oldukça genç bir nüfus yapısına sahip olduğu görülüyor. Ayrıca günlük 1,25 ABD dolarının altında gelire sahip yoksulluk oranının 2,7 değeri ile ancak orta insani gelişme düzeyine sahip ülkeler grubuna göre iyi durumda olduğu söylenebilir (Bk. Tablo I).

TÜRKİYE'NİN GELİR DAĞILIMI VE YOKSULLUK GÖSTERGELERİ

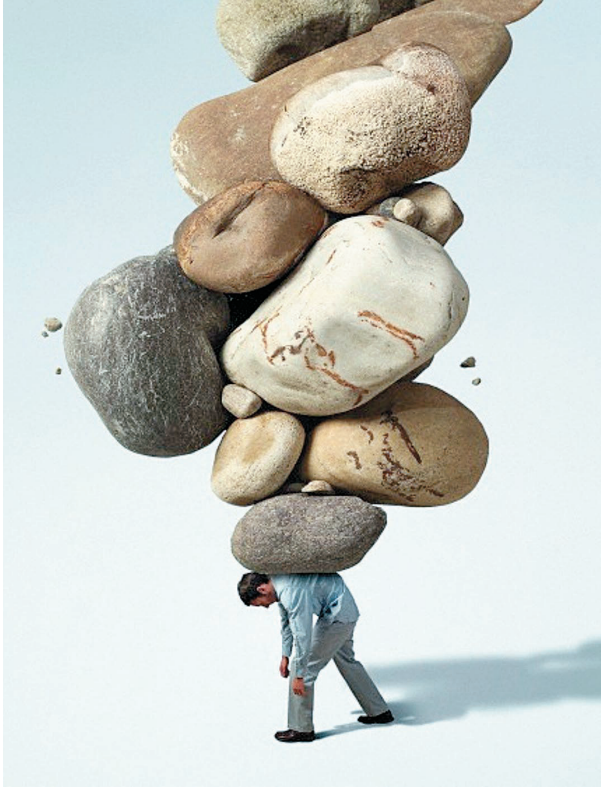
Türkiye'nin 1963-2010 yılları arası, hanehalklarının kullanılabilir yıllık gelirlerine göre oluşturulan yüzde 20'lik grupların toplam gelirden almış olduğu pay analiz edildiğinde; genel olarak en fakir yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay yıllar içinde iyileşme yönünde bir değişim gösterirken, en zengin yüzde 20'lik grubun payı ise azalma yönünde bir eğilime sahiptir. Örneğin; 1968 yılında ülkemizde en fakir yüzde 20'lik grup toplam gelirden sadece yüzde 3,0 oranında, en zengin yüzde 20'lik grup ise yüzde 60,0 oranında pay almaktadır. Burada bir noktayı da dikkate almak gerekir, 1987 yılına kadar ülkemizde ülke genelini kapsayan ve ülke geneli için tahmin üretebilen kapsam ve içerikte bir anket çalışması gerçekleştirilememiştir. 1987 yılında ilk kez ülke genelini kapsayan ve ülke geneli için tahmin verebilen araştırma sonucuna göre en fakir yüzde 20'lik grup toplam gelirden yüzde 5,2 oranında pay alırken, en zengin yüzde 20'lik grup ise toplam gelirden yüzde 49,9 oranında pay almakta ve P80/P20 ölçütü de 9,6 gibi çok yüksek bir oranda görülmektedir. 1987 yılından sonra ülkemizde en fakir yüzde 20'lik grubun toplam gelirden aldığı pay tedricen yükselen oranlarda artarken, en zengin yüzde 20'lik grubun da tersine toplam gelirden aldığı pay azalan bir eğilime girmiştir. P80/P20 ölçütü de 1987 yılında 9,6'dan 2010 yılında 6,9'a gerilemiştir.

Gini katsayısı da 1963 yılından 2010 yılına sü-

TABLO I. Seçilmiş Ülkeler İçin **Seçilmiş Göstergeler**

Sıra No	Ülkeler	İnsani Gelişme Endeksi (İGE)	Doğuştan Yaşam Beklentisi	Ortalama Okullaşma Yılı	Beklenen Okullaşma Yılı	Kişi Başına Gayrisafi Milli Gelir (GSMG) (2005 SGP $)	Ortalama İGE'de Yıllık Büyüme Oranı (2000-2011)	P80 / P20 Ölçütü	Gini Katsayısı	Cinsiyet Eşitsizlik Ölçütü	Anne Ölüm Hızı (‰)	Kadınların İş Gücüne Katılım Oranı	Toplam Doğurganlık Hızı	Beş Yaş Altı Çocuk Ölüm Hızı (‰)	Toplam Nüfus	Kent Nüfus Oranı	Medyan Yaş	Günlük 1.25 $'ın Altında Yoksulluk Oranı
ÇOK YÜKSEK GELİŞME ENDEKSİNE SAHİP ÜLKELER																		
1	Norveç	0,943	81,1	12,6	17,3	47.557	0,29	3,9	25,8	0,075	7	63,0	2,0	3	4,9	79,8	38,7	0,0
2	Avustrulya	0,929	81,9	12,0	18,0	34.431	0,23	7,0	..	0,136	8	58,4	2,0	5	22,6	89,3	36,9	0,0
3	Hollanda	0,910	80,7	11,6	16,8	36.402	0,29	5,1	..	0,052	9	59,5	1,8	4	16,7	83,3	40,7	0,0
YÜKSEK İNSANİ GELİŞME ENDEKSİNE SAHİP ÜLKELER																		
48	Uruguay	0,783	77,0	8,5	15,5	13.242	0,56	8,7	42,4	0,352	27	53,8	2,0	13	3,4	92,6	33,7	0,0
50	Romanya	0,781	74,0	10,4	14,9	11.046	0,95	4,9	31,2	0,333	27	45,4	1,4	12	21,4	58,0	38,5	0,5
51	Küba	0,776	79,1	9,9	17,5	5.416	1,19	..	..	0,337	53	40,9	1,5	6	11,3	75,2	38,4	.
92	Türkiye	0,699	74,0	6,5	11,8	12.246	0,90	8,0	39,7	0,443	23	24,0	2,0	20	73,6	70,1	28,3	,2,7
ORTA İNSANİ GELİŞME ENDEKSİNE SAHİP ÜLKELER																		
95	Ürdün	0,698	73,4	8,6	13,1	5.300	0,70	6,3	37,7	0,456	59	23,3	2,9	25	6,3	78,6	20,7	0,4
96	Cezayir	0,698	73,1	7,0	13,6	7.658	1,03	6,1	..	0,412	120	37,2	2,1	32	36,0	67,1	26,2	.
97	Sri Lanka	0,691	74,9	8,2	12,7	4.943	0,80	6,9	40,3	0,419	39	34,2	2,2	15	21,0	14,3	30,7	7,0
DÜŞÜK İNSANİ GELİŞME ENDEKSİNE SAHİP ÜLKELER																		
143	Kenya	0,509	57,1	7,0	11,0	1.492	1,27	11,3	47,7	0,627	530	76,4	4,6	84	41,6	22,5	18,5	19,7
145	Pakistan	0,504	65,4	4,9	6,9	2.550	1,33	4,7	32,7	0,573	260	21,7	3,2	87	176,7	36,2	21,7	22,6
146	Bangladeş	0,500	68,9	4,8	8,1	1.529	1,55	4,3	31,0	0,550	340	58,7	2,2	52	150,5	28,6	24,2	49,6

Kaynak: *UNDP, 2011 İnsani Gelişme Raporu*

rekli gelirin adil dağılımı yönünde bir iyileşme eğilimine girmiştir. 1987 yılında 0,430 olan Gini katsayısı ile ülkemizde adil bir gelir dağılımının olduğunu söylemenin zor olduğu bir durum varken, 2010 yılında Gini katsayısı 0,380 değerine gerilemiştir. Ancak, hâlâ bu değere göre de ülkemizde adil bir gelir dağılımından söz etmek güçtür.

2006-2010 yılları arası eş değer hanehalkı kullanılabilir gelirlerine göre hesaplanan Gini katsayısına göre Türkiye'de adil olmayan gelir dağılımının biraz daha kötü bir durum sergilediği dikkati çekiyor. 2006 yılı için hanehalkı kullanılabilir gelirine göre Gini katsayısı 0,403 olarak hesaplanırken, eş değer hanehalkı kullanılabilir gelirine göre 0,428 olarak hesaplanmış ve bu durum 2010 yılına gelindiğinde hanehalkı kullanılabilir gelirine göre 0,380, eş değer hanehalkı kullanılabilir gelirine göre 0,402 olmuştur. Eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelirine dayalı Gini katsayısı, hanehalkı kullanılabilir gelirine dayalı 2004 yılı Gini katsayısına yakın bir sonucu işaret etmektedir (Bk. Tablo II).

Hanehalklarının kullanılabilir yıllık gelirlerine göre medyan gelirin yarısı ve medyan gelirin yüzde 70'i yoksulluk eşiği olarak kabul edildiğinde yoksulluk oranlarının ve yoksulluk açığının[1] 2006 yılından 2010 yılına yine iyileşme yönünde bir değişim gösterdiği gözlenmektedir. 2006 yılında Türkiye'de medyan gelirin yüzde 50'sinin yoksulluk sınırı olarak alınması durumunda yoksulluk eşiği 2 bin 352 TL olup, yoksulluk oranı yüzde18,4 ve yoksulluk riski de yüzde 31,1 iken, 2010 yılına gelindiğinde yoksulluk eşiği 3 bin 689 TL'ye yükselmiş olmasına karşın yoksulluk oranı yüzde 16,6'ya ve yoksulluk riski de yüzde 26,9'a gerilemiştir. Medyan gelirin yüzde 70'inin yoksulluk eşiği olarak alınması durumunda 2006 yılı için 3 bin 293 TL olarak hesaplanan yoksulluk eşiğine karşın, yoksulluk oranı yüzde 32,1 ve yoksulluk riski de yüzde 34,1 iken, 2010 yılı için yoksulluk eşiği 5 bin 164 TL'ye yükselirken, yoksulluk oranı yüzde 30,4'e ve yoksulluk riski de yüzde 31,5'e gerilemiştir (Bk. Tablo III).

TABLO II. Hanehalkı Kullanabilir Gelirine göre % 20'lik Grupların **Gelirden Aldığı Pay**

Yıllar	%20'lik Gruplar						Gini Katsayısı	Eşdeğer Yetişkin Fert Yaklaşımına Göre Gini Katsayısı
	I. % 20	II. % 20	III. % 20	IV. % 20	V. % 20	P80 / P20 Ölçütü		
1963	4,5	8,5	11,5	18,5	57,0	12,7	0,550	
1968	3,0	7,0	10,0	20,0	60,0	20,0	0,560	
1973	3,5	8,0	12,5	19,5	56,5	16,1	0,510	
1978	2,9	7,4	13,0	22,0	54,7	18,9	0,510	
1983	2,7	7,0	12,6	21,9	55,8	20,7	0,520	
1986	3,9	8,4	12,6	19,2	55,9	14,3	0,500	
1987	5,2	9,6	14,1	21,2	49,9	9,6	0,430	
1994	4,9	8,6	12,6	19,0	54,9	11,2	0,490	
2002	5,3	9,8	14,0	20,8	50,1	9,5	0,440	
2003	6,0	10,3	14,5	20,9	48,3	8,1	0,420	
2004	6,0	10,7	15,2	21,9	46,2	7,7	0,400	
2005	6,1	11,1	15,8	22,6	44,4	7,3	0,380	
2006	5,8	10,5	15,2	22,0	46,5	8,0	0,403	0,428
2007	6,4	10,9	15,4	21,8	45,5	7,1	0,387	0,406
2008	6,4	10,9	15,4	22,0	45,3	7,1	0,386	0,405
2009	6,2	10,7	15,2	21,9	46,0	7,4	0,394	0,415
2010	6,5	11,1	15,6	21,9	44,9	6,9	0,380	0,402

Kaynak: *TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması.*

Eş değer hanehalkı kullanılabilir gelirine göre, hanehalklarının yüzde 20'lik gruplar düzeyinde gelir türleri itibarıyla toplam gelirden aldığı paylar incelendiğinde; maaş ücret gelirleri için en fakir yüzde 20'lik grubun 2006 yılında toplam gelirden aldığı pay yüzde 2,3 iken, 2010 yılına gelindiğinde bu oran sadece yüzde 2,7 olabilmiş, buna karşın en zengin yüzde 20'lik grubun payı ise 2006 yılında yüzde 51,7'den yüzde 53,1'e yükselmiştir. Buna karşılık, maaş ücret gelirleri için 2006 yılından 2010 yılına P80/P20 ölçütü iyileşme yönünde bir değişim sergilemiştir. Yevmiye gelirleri için 2006 ve 2010 yılları için

TABLO III. Medyan Gelirin Değişen Oranlarına göre **Yoksulluk Göstergeleri**

Yıllar	Medyan Gelirin % …	Yoksulluk Sınırı (TL)	Yoksul Sayısı (000 Kişi)	Yoksulluk Oranı	Yoksulluk Açığı
2006	% 50	2.352	12.412	18,4	31,1
	% 70	3.293	21.682	32,1	34,1
2007	% 50	3.013	10.525	15,4	25,7
	% 70	4.218	20.320	29,7	29,8
2008	% 50	3.146	11.123	16,1	25,3
	% 70	4.404	21.171	30,6	30,3
2009	% 50	3.498	11.891	16,9	26,9
	% 70	4.897	21.740	30,8	31,6
2010	% 50	3.689	11.817	16,6	26,9
	% 70	5.164	21.700	30,4	31,5

Kaynak: *TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması.*

TABLO IV. Eşdeğer Hanehalkı Kullanabilir Gelirine göre Sıralı % 20'lik Grupların **Gelir İtibarıyla** Toplam Gelirden Aldığı Pay

Yıllar	Gelir Türleri	% 20'lik Gruplar					P80 / P20 Ölçütü
		I. % 20	II. %20	III. %20	IV. %20	V. %20	
2006	Toplam	4,1	8,9	14,0	21,5	51,4	12,5
	Maaş-Ücret	2,3	8,4	14,4	23,2	51,7	22,5
	Yevmiye	28,0	27,8	19,8	15,1	9,2	0,3
	Müteşebbis	4,4	8,5	10,9	17,3	58,9	13,4
	Tarım	9,9	14,0	17,0	21,8	37,4	3,8
	Tarım Dışı	2,1	6,2	8,4	15,4	67,8	32,3
2007	Toplam	4,8	9,4	14,4	21,0	50,3	10,5
	Maaş-Ücret	2,9	8,8	14,4	22,7	51,2	17,7
	Yevmiye	25,5	25,7	21,9	19,0	7,8	0,3
	Müteşebbis	5,4	9,1	12,0	15,6	57,8	10,7
	Tarım	13,6	17,5	18,7	19,8	30,5	2,2
	Tarım Dışı	2,3	5,9	9,5	14,1	68,2	29,7
2008	Toplam	4,8	9,4	14,5	21,6	49,8	10,4
	Maaş-Ücret	2,6	8,7	14,7	23,2	50,7	19,5
	Yevmiye	27,7	26,2	18,9	16,2	11,0	0,4
	Müteşebbis	5,7	9,6	11,7	17,4	55,6	9,8
	Tarım	12,6	16,8	19,2	23,2	28,3	2,2
	Tarım Dışı	3,0	6,7	8,9	15,2	66,2	22,1
2009	Toplam	4,5	9,3	14,3	21,0	51,1	11,4
	Maaş-Ücret	2,7	8,7	14,2	22,4	52,1	19,3
	Yevmiye	27,1	25,4	20,6	15,9	11,0	0,4
	Müteşebbis	5,1	9,5	13,0	16,5	55,9	11,0
	Tarım	12,0	17,5	18,8	22,4	29,3	2,4
	Tarım Dışı	2,7	6,7	11,0	14,3	65,4	24,4
2010	Toplam	4,7	9,5	14,5	21,4	49,8	10,6
	Maaş-Ücret	2,7	8,2	14,5	21,5	53,1	19,7
	Yevmiye	26,9	26,7	21,4	16,1	8,8	0,3
	Müteşebbis	5,5	10,3	12,3	19,3	52,6	9,6
	Tarım	11,0	16,3	16,4	23,4	32,9	3,0
	Tarım Dışı	3,0	7,5	10,3	17,5	61,6	20,5

Kaynak: *TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması.*

P80/P20 ölçütü değişmemiş ancak, en fakir yüzde 20'nin gelirden aldığı pay ile en zengin yüzde 20'nin gelirden aldığı pay aynı değerde azalış ve artış yönünde değişim göstermiştir. Tarım ve tarım dışı müteşebbis gelirleri için en zengin yüzde 20'lik grubun gelirden aldığı payın en fakir yüzde 20'lik grubun gelirden aldığı paya oranı olan P80/P20 ölçütü 2006 yılında tarım müteşebbis gelirleri için 3,8 iken, 2010 yılında 3,0'a; tarım dışı müteşebbis gelirleri için de 2006 yılında 32,3 olan ölçüt 2010 yılında 20,5'e gelirin adil olması yönünde bir iyileşme göstermiştir (Bk. Tablo IV).

Hanehalkı fertlerinin esas işlerinden elde ettiği yıllık ortalama kullanılabilir gelirleri işteki durumlarına göre cinsiyet düzeyinde kıyaslandığında, 2006 yılından 2010 yılına gelindiğinde ücretli maaşlı, yevmiyeli ve işveren olan fertlerin ortalama esas iş gelirlerinde cinsiyetler arası eşitsizlik büyüme yönünde bir değişim göstermiştir. 2006 yılında ücretli maaşlı erkekler, kadınlara göre 1,12 kat daha fazla ortalama gelir elde ederlerken bu oran 2010 yılında 1,13'e yükselmiş, yevmiyeli olarak çalışan erkekler kadınlardan 2006 yılında 2,02 kat daha fazla gelir elde ederken, bu oran 2010 yılında 2,32'ye yükselmiş ve işveren olarak çalışan erkekler 2006 yılında kadınlardan 1,35 kat daha yüksek gelir elde ederken 2010 yılına gelindiğine bu oran 1,61'e yükselmiştir. Sadece kendi hesabına çalışan erkekler 2006 yılında kadınlardan 2,29 kat daha yüksek gelir elde ederken, oran 2010 yılında 2,25'e gerilmiştir. Türkiye'de genel olarak 2006 yılından 2010 yılına esas işten elde edilen faaliyet gelirleri için yıllık ortalama gelirlerin cinsiyetler arası eşitsizlik eğiliminin artan biçimde erkeklerin lehine bir yapı sergilediği söylenebilir (Bk. Tablo V).

YOKSULLUĞUN KALICI BİR ŞEKİLDE AZALTILMASINDA İSTİHDAM POLİTİKALARININ ÖNEMİ

Türkiye'deki gelir dağılımı eşitsizliği AB ülkeleri ile karşılaştırıldığında dikkati çeken bir özellik; Piyasa Gelir Dağılımı olarak adlandırılan devletin müdahalesi öncesinde, piyasada oluşan gelir dağılımı eşitsizliği açısından Türkiye'nin, AB ülkeleri ile hemen hemen aynı seviyede olduğudur. Türkiye'de temel sorun piyasa gelir dağılımından sonra etkin bir vergi, transfer politikasının işletilememesidir. Bu nedenle Türkiye'de Piyasa Gelir Dağılımı ile Nihai Gelir Dağılımı arasında gereken müdahale yapılamamakta ve Nihai Gelir Dağılımı Avrupa ülkelerine oranla eşitlikten uzak kalmaktadır.

Türkiye'de son 20 yılda yoksullaşmaya verilen tepki, daha çok telafi edici mekanizmalar aracılığıyla olmuştur. Bu telâfi edici mekanizmalar yöresine ve somut durumlara göre büyük çeşitlilik gösterirken, toplumun sosyal-siyasal ve kültürel dokusunda da ciddi değişimlere yol açmış, yeni yoksullaşma biçimleri ve olgularına cevap verilememesi gibi bir durumla karşılaşılmıştır.

Gelir dağılımı eşitsizliğinin ve yoksulluğun kalıcı bir şekilde azaltılmasında istihdam politikaları önemli bir yere sahiptir. Ancak, Türkiye'de iş gücü piyasasında önemli sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların başında; istihdam ve iş gücüne katılma oranlarındaki düşüklük, tarımın istihdam içerisindeki görece yüksek payı ve mevcut iş gücünün bu sektörden kopuşu, iş gücü piyasası ile eğitim arasındaki ilişkinin kurulamaması ve yüksek orandaki kayıt dışı sektör olarak sıralanabilir. Toplumumuzda bazı kesimler, sağlık, eğitim hizmetleri ile kültürel olanaklardan ve bilgi iletişim teknolojilerinden yararlanmak, üretim etkinlikleri içinde yer almak ve karar alma süreçlerine katılmak açısından sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır. Bunlar aynı zamanda yoksulluk riskiyle en fazla karşı karşıya kalan, özellikle tarım sektörü ile geçici ve güvencesi olmayan işlerde çalışan, eğitimsiz bireyler, kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve özürlülerdir.

TABLO V. Hanehalkı Fertlerinin Cinsiyete ve Esas İşteki Durumlarına göre Yıllık **Ortalama Esas İş Gelirleri**

Yıllar	İşteki Durumu	Toplam (TL)	Erkek (TL)	Kadın (TL)	Ortalama (Erkek/Kadın) Gelir Oranı	İşteki Durum Ortalama Gelirinin, Toplam Gelire Oranı
2006	Toplam	8.754	9.297	6.453	1,44	
	Ücretli, Maaşlı	9.069	9.268	8.262	1,12	1,04
	Yevmiye	3.289	3.782	1.875	2,02	0,38
	İşveren	20.403	20.864	15.476	1,35	2,33
	Kendi Hesabına	7.002	7.757	3.390	2,29	0,80
2007	Toplam	10.005	10.616	7.470	1,42	
	Ücretli, Maaşlı	10.308	10.529	9.490	1,11	1,18
	Yevmiye	4.241	4.837	2.263	2,14	0,48
	İşveren	25.411	26.279	14.501	1,81	2,90
	Kendi Hesabına	8.106	8.801	4.176	2,11	0,93
2008	Toplam	10.922	11.542	8.400	1,37	
	Ücretli, Maaşlı	11.471	11.770	10.422	1,13	1,31
	Yevmiye	4.511	5.071	2.496	2,03	0,52
	İşveren	26.846	27.450	19.765	1,39	3,07
	Kendi Hesabına	8.344	9.224	3.724	2,48	0,95
2009	Toplam	11.966	12.613	9.443	1,34	
	Ücretli, Maaşlı	13.006	13.399	11.732	1,14	1,49
	Yevmiye	4.450	5.010	2.446	2,05	0,51
	İşveren	27.247	27.989	17.821	1,57	3,11
	Kendi Hesabına	8.565	9.422	3.935	2,39	0,98
2010	Toplam	12.558	13.202	10.034	1,32	
	Ücretli, Maaşlı	13.707	14.080	12.470	1,13	1,57
	Yevmiye	4.960	5.730	2.472	2,32	0,57
	İşveren	26.522	27.363	16.956	1,61	3,03
	Kendi Hesabına	9.508	10.369	4.616	2,25	1,09

Kaynak: *TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması.*

DİPNOT:

[1] Yoksulluk açığı, yoksulluğun derinliği konusunda bir göstergedir. Değerin 100'den büyük olması çok yüksek bir yoksulluk riskini, 100'den küçük olması da yüksek olmayan yoksulluk riskini işaret etmektedir.

KAYNAKLAR:

[1] *Altay, A., 2007, "Bir Kamu Malı Olarak Sosyal Sermaye ve Yoksulluk İlişkisi", Ege Akademik Bakış (1) 2007: 337-362.*

[2] *Dansuk, E., 1997, "Türkiye'de Yoksulluğun Ölçülmesi ve Sosyo-ekonomik Yapılarla Ölçülmesi", DPT Uzmanlık Tezi.*

[3] *Dumanlı, R., 1996, "Türkiye Yoksulluk ve Boyutları", Ankara, DPT.*

[4] *UNDP, 2011, "Human Develo*pment Report".*

[5] *Uygur, S., Kasnakoğlu, Z., 1998, "Estimation of Poverty Line, Turkey in 1994", International Symposium Forecasting, Edinburh, England.*

[6] *World Bank, "Social Capital in Poverty Reduction and Aconomic Development", http://web.worldbank.org, Erişim tarihi:19.1.2012.*

[7] *TÜİK, 2010, "Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Sonuçları".*